

Meetnet vlinders

Augustus 2020

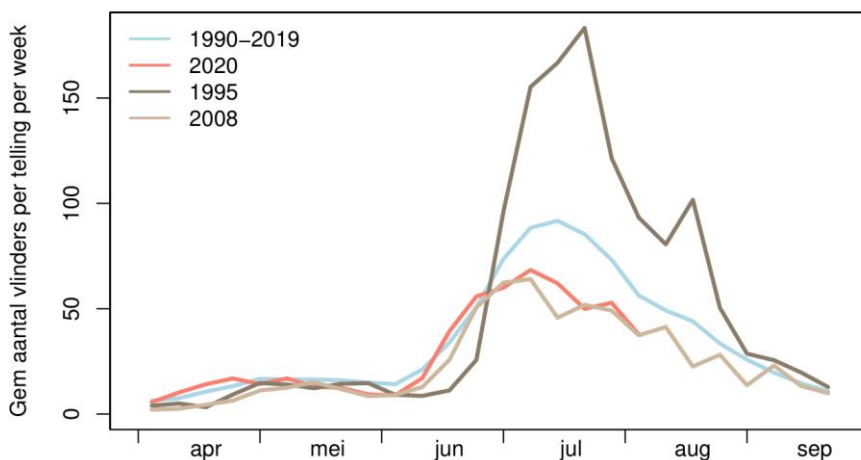
Beste teller,

Waar juli gematigde temperaturen liet zien, tapt augustus uit een heel ander vaatje. Ook voor de vlinders geen gemakkelijke tijd, zeker niet als het zo droog blijft.

Aantal vlinders

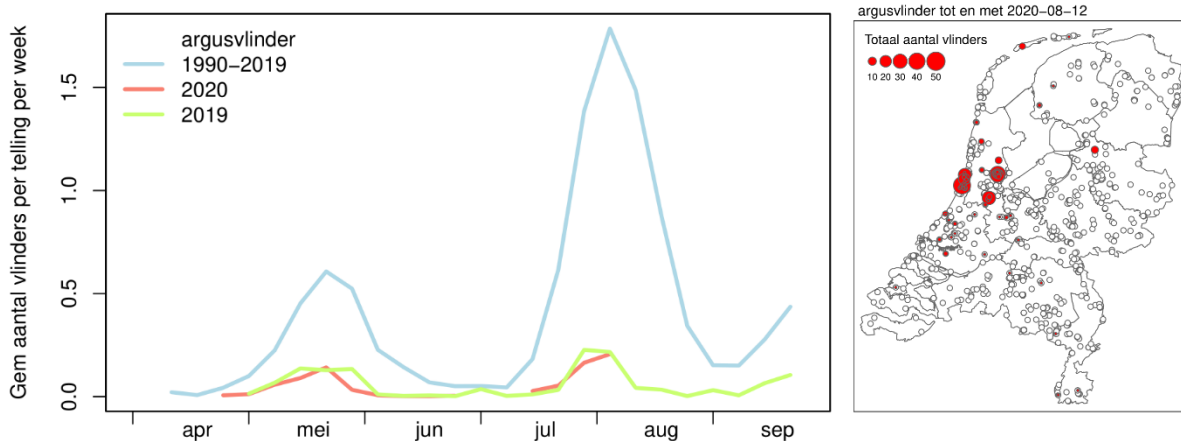
Onderstaande grafiek vergelijk het gemiddeld aantal vlinders per telling (dit jaar: rode lijn) niet alleen met het langjarig gemiddelde (de blauwe lijn), maar ook met het slechtste jaar (2008) en beste jaar (1995). Helaas is goed te zien dat we niet zo ver van die lijn van 2008 af zitten, en 2020 zou dus wel eens een van de slechtste vlinderjaren sinds 1990 kunnen gaan worden. Natuurlijk was 1995 een uitzonderlijk goed jaar, waarin alles meezat, en elke vlinderstruik bezet was met tientallen dagpauwogen en kleine vossen, maar ook veel andere soorten waren dat jaar in hoge aantallen te zien.

De oorzaak voor de lage aantallen dit jaar moeten we vooral zoeken in droogte van de afgelopen jaren. En ook dit jaar begon bijzonder droog. Juli was daarna wel wat natter, maar nu in augustus worden de waardplanten van de rupsen weer droog gekookt. De soorten die daar nog dit najaar van moeten eten zullen het (weer) moeilijk gaan krijgen. Volgend voorjaar kan alles er weer beter uitzien voor de soorten die dan vooral als rups moeten eten, maar dat is nog ver weg.

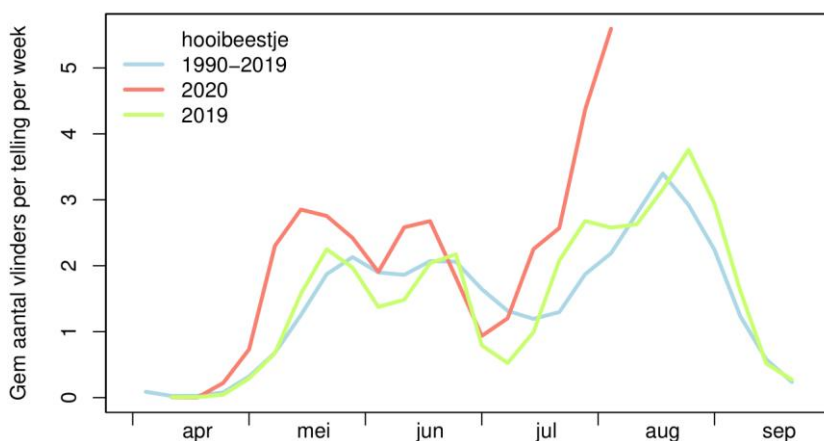
Argusvlinder

Nog niet eens zo heel lang geleden een gewone soort, maar tegenwoordig is hij vooral beperkt tot delen van West Nederland, maar daarbuiten nog her en der een vlinder. Soms worden daar nog best wel wat vlinders geteld (soms wel meer dan tien per telling), maar kijken we naar het gemiddelde per telling over heel Nederland, dan is dat nog steeds schrikbarend laag. De tweede generatie vliegt nu, dus die is vermoedelijk het meest kansrijke moment om er een te zien.

Hooibeestje

Het hooibeestje breidt nog steeds uit en duikt regelmatig op nieuwe routes op. De droogte in het voorjaar is voordelig voor deze soort geweest. Al in het voorjaar waren de aantallen hoger dan gemiddeld, maar de tweede generatie die nu vliegt doet het nog beter. Goede kans dat u hooibeestjes gaat tegenkomen de komende weken.

Maaibeurt

Teller Cent van den Berg schreef:

Ik kwam dinsdagmiddag 4 augustus aan fietsen bij mijn telroute en hoorde het gelijk. De loonwerker was bezig mijn telgebied te maaien. Draai ik om of loop ik mijn route? Ik besloot de telroute te lopen. Alleen de trajecten 1 tot en met 4 waren pas gemaaid.

Afgelopen seizoenen kwam de loonwerker pas na het telseizoen. Voor de rest van het jaar zal er weinig nectar te halen zijn op de Karperdijk. Volgende week zal ik zien of er een aantal trajecten niet gemaaid zijn. Ik denk het niet want ik heb niet gezien dat de beheerder delen heeft gemarkeerd die niet gemaaid mogen worden. Toch heb ik er vrede mee dat het maaien nu plaats vindt. Door het maaien en afvoeren zijn de kruiden de afgelopen jaren toegenomen. Op sommige trajecten overheersen de grassen nog. Door nu te maaien en het maaisel af te voeren verdwijnen voedingsstoffen. En de vlinders? Die vinden vast wel nectar in de omgeving.

Zwartebroekse vlinderverrassing

Teller Lydia Berghuis schreef:

Dagvlinders tellen in beschermde natuureservaatjes

Juli en augustus zijn de topmaanden voor dagvlinders. Bij mooi weer zijn de vrijwilligers van De Vlinderstichting dan ook graag in het veld te vinden om op een vaste route vlinders te tellen. Een natuurgebiedje bij Zwartebroek heeft een bijzondere verrassing in petto.

Rondom omsloten door geboomte ligt achter een particulier terrein aan de Koperweg, pal langs de grens van gemeente Nijkerk, een hooiland vol veldrus, kale jonker, watermunt en andere minder alledaagse planten, en dat betekent kans op veel vlinders. Sprinkhanen en libellen zijn alvast in groten getale aanwezig. Het is heerlijk zomerweer: weinig wind, ruim twintig graden en een zon die steeds verder door sluierbewolking heen breekt. „Vier achtste bewolkt maak ik ervan,” zegt Lucie Wessel (1947), de gegevens noterend op het telformulier.

Vlindertellers zijn in onze regio dun gezaaid; Lucie woonde vroeger in Nijkerkerveen maar inmiddels in Vaassen. Twee keer per jaar komt ze deze kant op om in twee gebiedjes van Natuurmonumenten vlinders te tellen. Deze telroutes ten noorden van Zwartebroek behoren tot de weinige in onze regio – er zouden er best nog een paar welkom zijn.

Het maakt niet uit of het in een natuurgebied, in een dorp of op het platteland is. Van april tot en met september één keer per week tellen is het mooist. Het Meetnet loopt al dertig jaar en dat biedt inzicht in de ontwikkelingen van de vlinderstand. Op enkele uitzonderingen na blijken de vlinders het niet zo best te doen. Dat is ook de ervaring van Lucie, die twintig jaar geleden een cursus volgde bij Anko de Graaff – inderdaad, zoon van.

Vandaag lijkt dat beeld bevestigd te worden. „Ik vind dat er superweinig vliegt. Vaak zit er op die kale jonker of de watermunt van alles. O kijk, de eerste. Een bruin zandoogje.” Langzaam komt het los: zandoogjes, witjes, citroenvlinders en op de enige echte koekoeksbloem in de wijde omtrek een blauwtje. Alleen dan donkerbruin; dat kan twee dingen betekenen: vrouwtje icarusblauwtje of bruin blauwtje. De vlinder heeft de vleugels gespreid; pas als het beestje de vleugels opklapt wordt het stippenpatroon op de onderkant zichtbaar en dat geeft uitsluitsel: bruin blauwtje. Leuke waarneming.

De witjes zijn ook tamelijk lastig uit elkaar te houden. Met enige oefening kun je een groot koolwitje er redelijk gemakkelijk uit pikken, maar klein koolwitje en klein geaderd witje moeten echt gaan zitten voor een goede determinatie. Voordeel is dat beide algemeen voorkomen, dus een vergissing is niet zo erg. Maar het blijft opletten. „Weer een witje,” wijst Lucie. „Welke?” Als de vlinder gaat zitten op een bloeiende kattenstaart blijkt de onderkant groenig te zijn en de vleugelpunten missen een donkere vlek. Dit is een citroenvlinder, en wel een vrouwtje. De gele mannetjes zijn makkelijk genoeg, maar om één of andere reden vliegen hier vooral vrouwtjes, ook in het volgende gebied.

Via Vossenweg en Blokhuissteeg rijdt Lucie naar de Damweg. Hier stond ooit een boerderijtje dat bewoond werd door de oude boerinnen Koos de Vos en Joke de Bondt; zij verkochten hun grond aan Natuurmonumenten en nog altijd staat het niet vrij toegankelijke terrein bekend als “Bondt de Vos”.

Via een laantje, waar onverhoeds een ree wegspringt, bereikt de teller de graslandjes waar geteld wordt. „Hé, er is gemaaid, we zijn net te laat.” Het bijna droge hooi, heerlijk geurend naar reukgras, ligt nog op het land; verderop is een trekker met schudder bezig. Een deel van het gewas, opnieuw rijk aan biesen en bloemen, staat nog overeind. „Dat doet Natuurmonumenten wel goed, mede op ons verzoek. Zo kunnen dieren uitwijken naar ongemaaide stukken.”

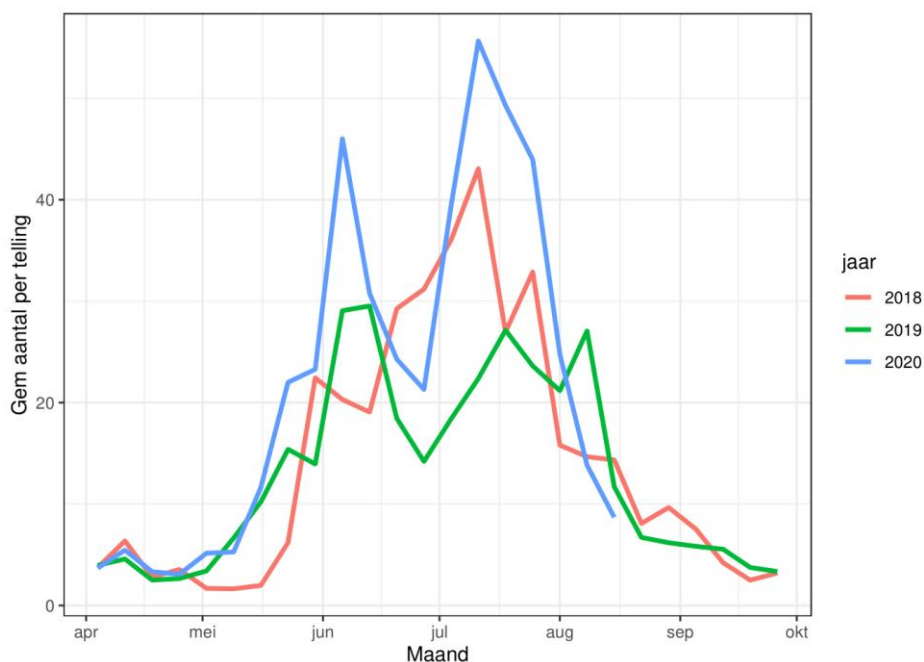
Dat blijkt als er pal voor Lucies voeten opeens een haas wegschiet. Toch staat de vegetatie er nog fris bij en ook vlinders vliegen rond, zij het opnieuw in lage aantallen: bruine zandoogjes, witjes, citroenvlinders, icarusblauwtjes en een dagpauwoog.

En een... gehakkelde aurelia? Maar hij is toch aan de kleine kant, de vleugelrand is niet gegolfd en als hij zijn vleugels opklapt vertonen zich op de onderkant opeens opvallende parelmoerwitte vlekken – een kleine parelmoervlinder! Da's een zeldzaamheid.

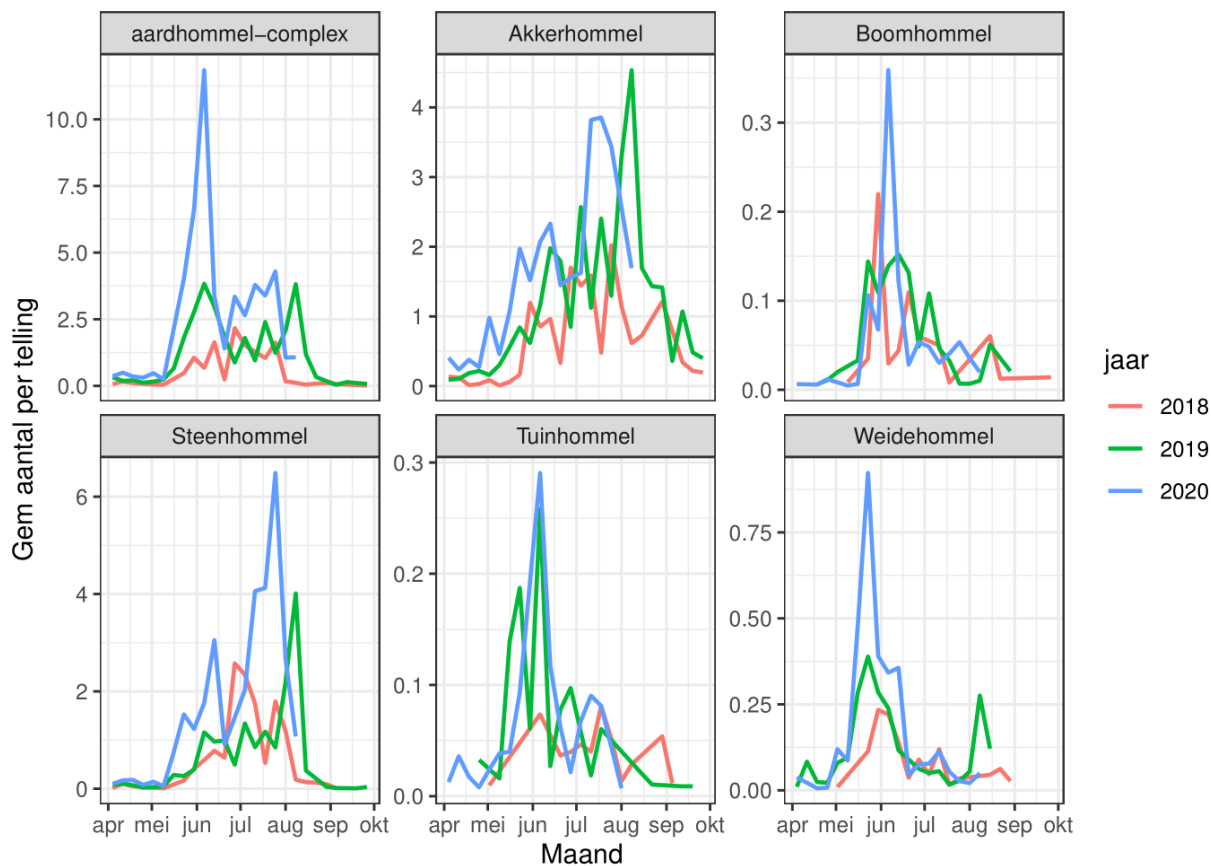
Het beest vliegt weg, landt even op een bloem maar voordat hij goed op de foto kan worden gezet verdwijnt hij in een dichtbegroeid stuk en blijft verder onvindbaar. Typisch grapje van de natuur.

De hommelpiek is voorbij

De piek in aantallen hommels lag dit jaar midden juli en de totale aantallen lagen duidelijk hoger dan in 2018 en 2019. In de laatste week van juli gingen de aantallen sterk naar beneden. Eind juli waren de aantallen vergelijkbaar met de hoogste getelde aantallen in 2019.

De grafiekjes van een aantal individuele hommelsorten laten zien dat deze piek vooral overeenkomt met hoge aantallen van Steenhommel en Akkerhommel in deze periode. Herkent u dat op uw route? Of is het bij u anders? Wij zijn benieuwd naar uw ervaringen.

Weidehommelseizoen voorbij

Het aantalsverloop van de Weidehommel is duidelijk anders dan dat van het totale aantal hommels. In het Engels heet deze soort 'Early Bumblebee' en dat is goed terug te zien in de grafiek met het aantalsverloop. De hoogste aantallen van de Weidehommel werden in alle drie de jaren in mei tot begin juni gemeld. Er zijn nog wel Weidehommels, maar niet zoveel meer. Komt u nu nog een Weidehommel tegen, dan is het goed om nog eens extra te controleren of uw determinatie klopt. Voor ons is het goed om te zien dat het aantalsverloop in het Meetnet Hommels aansluit bij wat we verwachten voor de Weidehommel. Het is een bevestiging dat het met de determinatie vaak goed zit.

Hoe gaat het met de Tuinhommel?

Wanneer u de zes grafiekjes van de individuele hommelsorten bekijkt, dan kunt u dat de aantallen op de y-as zien verschillen. De getallen op de y-as liggen bij Aardhommelgroep, Steenhommel en Akkerhommel een factor tien hoger dan bij de andere drie soorten. De Tuinhommel heeft de laagste aantallen binnen het meetnet. We weten nog niet zo goed wat dat betekent. Er zijn verschillende mogelijkheden. Het kan zijn dat ze toevallig op de getelde routes niet zoveel voorkomen. Het kan zijn dat de soort stabiel is, maar de aantallen gewoon niet zo hoog. Maar het kan ook zijn dat het eigenlijk niet zo goed gaat met de Tuinhommel. Maar met lage aantallen is het ook lastig om mogelijke veranderingen te beoordelen. Daar willen we de komende tijd extra op gaan letten. We weten bijvoorbeeld niet goed wat de verschillen zijn tussen provincies, habitats, klei of zand, stad, natuur of platteland. We hopen dat het meetnet ons daar meer inzicht in kan geven. Zijn er op uw route veel Tuinhommels? Laat het ons dan weten. Of is er bij u in de buurt een gebied waar veel Tuinhommels voorkomen? Dan kan het aardig zijn om daar misschien een route te starten.

Wilt u ook uw ervaring delen met andere tellers?

Heeft u leuke ervaringen op uw route en wilt u die delen met andere tellers? Wij ontvangen graag uw verhaal. Stuur het naar meetnet@vlinderstichting.nl.

Contact

Mocht u contact met ons willen, dan kunt u ons altijd bellen of e-mailen.

Landelijk Meetnet Vlinders
Chris van Swaay
José Kok, Kars Veling en Kim Huskens
Tel.: 0317 467346
meetnetten@vlinderstichting.nl

Deze nieuwsbrief wordt via e-mail verstuurd aan alle tellers van het Landelijk Meetnet Vlinders. Mocht u geen prijs stellen op de nieuwsbrief, dan kunt u de verzending stoppen door op meetnet.vlinderstichting.nl bij Instellingen de optie Nieuwsbrief abonnement op nee te zetten.